

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

РУДНИЦЬКА Людмила Валентинівна

УДК 811.161.2:82 – 1/9] 377.8

**МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА НА
ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ**

13.00.02 – теорія і методика навчання української літератури

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі літератури та методики навчання Інституту мови і літератури ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор

Токмань Ганна Леонідівна,

ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, Інститут мови і літератури, директор.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор

Кіраль Сидір Степанович,

Київський національний авіаційний університет, Гуманітарний інститут, декан факультету лінгвістики;

кандидат педагогічних наук

Фасоля Анатолій Миколайович,

Інститут педагогіки АПН України, старший науковий співробітник лабораторії навчання української мови та літератури.

Провідна установа: Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра дидактичної лінгвістики і літературознавства. Міністерство освіти і науки України, м. Житомир.

Захист відбудеться “_4_” __квітня__ 2007 року о 17 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.07 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул.Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул.Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “_2_” _березня__ 2007 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Л.В.Кравець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У викладанні української літератури у середній та вищій школах протягом кінця XX – початку XXI століття відбулися докорінні зміни: вивчаються заборонені в УРСР, забуті постаті і твори, утверджується правда щодо історичних подій та осіб, зображених письменниками, застосовуються естетичні критерії в оцінці художнього тексту, підносяться загальнолюдські гуманістичні цінності, актуалізується націотвірна функція літератури. Гуманізація та гуманітаризація освіти в Україні поряд з іншим реалізуються в посиленні уваги до індивідуального у людині, зокрема й у творчій особистості автора. Тлумачення мистецької сутності художньої літератури потребує естетизації інтерпретаційної свідомості юного читача. Через мистецьку деталь, образне слово молода людина може прийти до цілісного розуміння тексту, що сприяє формуванню її світоглядних, філософських, етичних поглядів та естетичних смаків.

У підготовці студентів педагогічних коледжів дисципліна “Українська література”, яка читається протягом першого року навчання, посідає важливе місце, адже коледж готує національну інтелігенцію, фахівців початкової школи, які вчитимуть дітей читати, писати, бути культурними мовцями, розуміти і любити художню літературу. Проте авторський стиль часто залишається непоміченим для тих, хто орієнтується у вивченні художньої літератури виключно на об’єкт, зображений у творі.

Як показала практика, викладачі педагогічних коледжів у процесі вивчення творчості письменника часто не визначають особливостей його індивідуального стилю або лише спонукають студентів перелічувати мовно-виражальні засоби у тексті, що вивчається. Спостережено також відрив загальної характеристики художньої манери автора від конкретики тексту, що перешкоджає повноцінному усвідомленню молоддю авторського стилю художника. Тому є потреба створити ефективну методичну систему, яка б показала шляхи аналізу складного світу стильових мовно-виражальних засобів як інструменту розкриття задумів письменника, сприяла усвідомленню майбутніми педагогами естетичного багатства вітчизняного письменства та унікальності кожного таланту.

Актуальність теми “Методика вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі” зумовлюється необхідністю розробки теоретичних та методичних засад оптимального опанування студентами педагогічних коледжів особливостей авторського почерку письменника. Важливість питання обумовлюється ще й тим, що проблема автора і пов’язане з нею поняття стилю та форми його вираження є однією з центральних в сучасному літературознавстві, проте розв’язується по-різному, викликає дискусії. В українському літературознавстві теорія індивідуального стилю письменника або її важливі елементи розкриті такими вченими, як І.Франко, Д.Чижевський, М.Храпченко, О.Соколов, Г.Поспелов, О.Кухар-Онишко, Д.Лихачов, В.Дніпров, Л.Новиченко, Д.Наливайко, А.Ткаченко,

В.Марко. Історики літератури описали риси індивідуального стилю багатьох українських митців слова; авторській манері тих, чия творчість вивчається за програмою для педагогічних коледжів, присвячено праці М.Євшана, О.Білецького, Ф.Погребенника, А.Гуляка, В.Державина, О.Гнідан, Ю.Кузнецова, В.Брюховецького, Л.Мірошніченко, В.Моренця, Ю.Коваліва, Т.Гундорової, Л.Скупейка, та багатьох інших.

У методиці викладання української літератури проблема застосування набутих літературознавцями знань про індивідуальний стиль письменника досліджена недостатньо, бракує також рекомендацій щодо дослідницької та художньої діяльності учня в цій царині. Окремі теоретичні аспекти окресленої проблеми у ХХ – ХХІ ст. досліджували О.Дорошкевич, О.Білецький, О.Мазуркевич, О.Бандура, Т. Бугайко, Ф.Бугайко, К.Сторчак, Є.Пасічник, Б.Степанишин, Н.Волошина, Г.Токмань, Л.Мірошніченко, О.Ісаєва, С.Жила, А.Ситченко та інші. Праці цих науковців містять різноманітні підходи до вивчення авторського стилю в середній школі, відбивають прагнення ввести в практику досягнення сучасних для вченого літературознавства та дидактики. Ґрунтовних спеціальних методичних досліджень, присвячених вивченню авторського індивідуального стилю в педагогічному коледжі, ще не було.

Отже, недостатня теоретична та методична розробленість проблеми, її значущість для розвитку педагогічно-літературної освіти зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **“Методика вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі”**.

Зв’язок роботи з науковими планами, програмами та темами. Тема дисертаційного дослідження пов’язана з програмою науково-дослідницької роботи кафедри літератури та методики навчання Інституту мови і літератури ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” з держбюджетної теми: „Діалогічне прочитання української літератури” (реєстраційний №1006 У 005253). Тему дисертації затверджено Вченою радою Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (протокол №5 від 06.04.2004) та узгоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні АПН України (протокол №10 від 21.12.2004).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методичну систему вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі.

Відповідно до мети визначено основні **завдання дослідження**:

- систематизувати теоретико-літературні відомості про індивідуальний стиль письменника та психолого-педагогічні основи вивчення української літератури студентами педагогічного коледжу як представниками пори рання юність;
- визначити методичні принципи викладання матеріалу на межі літературознавства і лінгвостилістики;

- викласти та проаналізувати історію наукової розробки проблеми шкільного вивчення індивідуального стилю письменника;
- надати традиційній системі вивчення індивідуального стилю українських письменників сучасної педагогічної спрямованості, увівши елементи інноваційних технологій до запропонованої методичної системи;
- створити концепцію аналізу програмового твору на засадах сучасного літературознавства, зокрема теорії авторського індивідуального стилю та генології;
- системно визначити психолого-педагогічні умови формування у студентів-педагогів фахової компетентності літературознавчо-стилістичного характеру;
- експериментально перевірити ефективність запропонованої методики.

Об'єктом дослідження є навчально-виховний процес на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі.

Предмет дослідження – теорія і практика вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі.

Провідна ідея дослідження полягає в тому, що вивчення індивідуального стилю письменника в педагогічному коледжі має проводитися як аналіз мовно-виражальних засобів у зв'язку з різними рівнями художнього тексту, його змістом і формою та вести до цілісного розуміння твору, постаті його автора.

Гіпотеза дисертаційної роботи полягає в припущенні: ефективність вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі підвищиться, якщо:

- на занятті з української літератури здійснюватиметься взаємозв'язок літературознавства з мовознавством, зокрема лінгвостилістикою;
- вивчення індивідуального стилю письменника враховуватиме особистісний чинник – біографію та екзистенційні особливості авторського “Я”;
- методичні засади проведення аналізу художнього твору в стилістичному аспекті відповідатимуть жанровій природі твору;
- буде реалізовано фахову спрямованість підготовки вчителя початкової школи, зокрема здійснюватиметься міждисциплінарний зв'язок з курсами “Методика викладання української мови в початковій школі (граматика і читання)” та “Дитяча література”;
- застосовуватимуться інноваційні педагогічні технології.

Методологічною основою дослідження є педагогічні концепти Г.Ващенко та В.Сухомлинського; філологічні теорії стилю О.Потебні, В.Виноградова, Л.Мацько, А.Ткаченка; літературознавчо-філософська концепція діалогізму М.Бахтіна; психологічні вчення С.Виготського, Г.Абрамової. Засадничими є також державна концепція перебудови сучасної освіти, спрямована на особистісно орієнтоване навчання; окремі методичні принципи Т.Бугайко і

Ф.Бугайка, О.Бандури, Є.Пасічника, Б.Степанишина, Н.Волошиної, Г.Токмань, О.Ісаєвої, С.Жили, А.Ситченка.

Для реалізації мети і вирішення поставлених завдань використовувалися такі **методи** дослідження:

- *теоретичні*: історико-теоретичний аналіз методичних, психолого-педагогічних та літературознавчих праць, програм, підручників; узагальнення та систематизація передового педагогічного досвіду;
- *емпіричні*: спостереження й аналіз занять з огляду на досліджувану проблему; анкетування викладачів; тестування студентів; бесіди; педагогічні спостереження; констатувальний, формувальний, контрольний експерименти; кількісний та якісний аналіз результатів експериментальної роботи.

Експериментальною базою дослідження були Київський міський педагогічний коледж, Вінницький обласний комунальний гуманітарно-педагогічний коледж, Луцький педагогічний коледж Волинської області, Чортківський обласний педагогічний коледж Тернопільської області і Бердичівський педагогічний коледж Житомирської області.

Дослідженням охоплено 830 студентів педагогічних коледжів, з них у 15 експериментальних групах навчалося 412 осіб, у 15 контрольних – 418 чоловік. До анкетування залучено 34 викладачі української мови та літератури Волинської, Сумської, Житомирської, Тернопільської та Київської областей України.

Дослідження пройшло три взаємообумовлені етапи.

На першому (2002 р.) визначалися мета, завдання, об'єкт, предмет та гіпотеза, методи наукового дослідження, окреслювався комплекс основних проблем. Аналізувалися літературознавча, лінгвістична, педагогічна, методична, психологічна література, навчальні програми та підручники з питання методики вивчення індивідуального стилю письменника. Розроблялася й теоретично обґрунтовувалася методична система вивчення індивідуального стилю письменника.

На другому етапі дисертаційного дослідження (2003 – 2005 рр.) вивчався стан методичної роботи з аналізованого питання в педагогічних закладах I-II рівня акредитації; були проведені констатувальний, формувальний та контрольний експерименти. Програма експериментального навчання коригувалася, удосконалювалася структура занять, давалися додаткові методичні рекомендації викладачам щодо системи співпраці зі студентами, спрямованої на осмислення ними індивідуального стилю письменника та цілісного розуміння художнього тексту.

На третьому етапі (2006 р.) систематизовано й узагальнено зібраний матеріал, проведено кількісно-якісний аналіз одержаних результатів.

Запропоноване дослідження має **наукову новизну**, оскільки:

- уперше у вітчизняній методиці викладання української літератури створено професійно зорієнтовану методичну систему роботи з вивчення індивідуального стилю письменника в педагогічному коледжі;
- набула подальшого розвитку методика визначення рис індивідуального стилю письменника під час вивчення художніх творів різної жанрової природи;
- доповнено типологію занять з української літератури у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації такими різновидами, як заняття-філологічне дослідження, заняття-психологічне тлумачення, заняття-інтерпретація, заняття-лінгво-історичне дослідження, теологічно-літературознавчий екскурс;
- у роботі вдосконалено систему використання інноваційних методів і прийомів з метою формування фахово спрямованої літературознавчо-стилістичної компетентності та загального розвитку інтелектуально-естетичної активності молоді.

Теоретичне значення дисертації полягає у визначенні та науковому обґрунтуванні засад вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з літератури в педагогічному коледжі; у розвитку типології занять з української літератури у ВНЗ I-II рівня акредитації; у наближенні методики викладання української літератури до сучасного рівня літературознавчої науки.

Практичне значення дослідження пояснюється тим, що запропонована методика може бути застосована викладачами педагогічних коледжів, учителями літератури старшої школи; елементи методичної роботи з учнями початкової школи („методичні хвилинки“) можуть упроваджуватися в життя студентами педагогічних закладів I-II рівня акредитації під час навчальної педагогічної практики та у їхній фаховій діяльності. Положення концепції вивчення авторського стилю письменника доречно використати під час читання курсу “Методика викладання української літератури в середній школі” на бакалавраті філологічних факультетів педагогічних університетів, у курсовій перепідготовці вчителів літератури, у процесі вдосконалення підручників та програм з української літератури для педагогічних коледжів.

Вірогідність та аргументованість одержаних результатів ґрунтуються на методологічній зумовленості вихідних позицій; репрезентативності й значущості емпіричних відомостей, що засвідчують слушність наукових положень і висновків; кількісному і якісному показникам проведеного експерименту.

Апробація результатів дисертації здійснювалася під час оприлюднення її основних положень на всеукраїнських науково-практичних конференціях „Творча особистість вчителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі (Житомир, 2004), „Ціннісні засади християнства в духовно-моральному становленні молоді” (Переяслав-Хмельницький, 2005), „XXII Всеукраїнські Сковородинівські читання” (Переяслав-Хмельницький, 2005), „Діалог літературознавства і методики навчання: шляхи аналізу художнього твору” (Переяслав-Хмельницький, 2006) та науково-практичному семінарі „Актуальні проблеми

викладання рідної мови в сучасній початковій школі” (Житомир, 2006). Попередні результати дослідження доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри літератури та методики навчання ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” та на засіданнях вченої ради Інституту мови і літератури цього університету у процесі обговорення виконання держбюджетної теми “Діалогічне прочитання української літератури” у 2006-2007 роках, а також на засіданнях педагогічної ради Коростишівського педагогічного коледжу імені Івана Франка в 2003-2007 роках.

Концепти дисертаційного дослідження формувалися і апробувалися протягом понад 20-річної педагогічної діяльності дисертантки у Коростишівському педагогічному коледжі імені Івана Франка.

Публікації. Основні висновки з дисертації й теоретико-практичні моделі аналізу індивідуального стилю письменника викладено у 5 одноосібних публікаціях у фахових виданнях, утверджених ВАК України.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 204 позиції, а також додатків. Загальний обсяг роботи – 270 сторінок, із них – 204 основного тексту. У дисертації 19 таблиць, 2 діаграми.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет, методи дослідження, сформульовано гіпотезу, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, відображено апробацію здобутих результатів.

У першому розділі – **“Теоретико-літературні та психолого-педагогічні засади вивчення авторського індивідуального стилю на заняттях з української літератури у педагогічному коледжі”** – розглянуто історію поняття “індивідуальний стиль письменника”, особливості його тлумачення в сучасній науці, порушено питання про психологічні засади вивчення авторського індивідуального стилю на заняттях з української літератури в педагогічних коледжах, сформульовано методичні принципи викладання навчального матеріалу на межі літературознавства і мовознавства.

Стисло з’ясується історія поняття “індивідуальний стиль письменника” від епохи античності до наших днів, акцентуються особливості його тлумачення у філологічній науці на основі досліджень таких вчених, як І.Франко, Д.Чижевський, В.Виноградов, М.Храпченко, Г.Поспелов, О.Кухар-Онишко, Д.Лихачов, В.Днепров, Л.Новиченко, Д.Наливайко, А.Ткаченко, В.Марко.

Засадничими для концепції вивчення індивідуального стилю письменника в педагогічному коледжі беремо такі концепти вчених:

- Стиль письменника повинен вивчатися як мова його творів у багатогранності жанрових проявів (В.Виноградов).
- Через слово не можна передати іншому своєї думки, а можна тільки пробудити в ньому свою власну (О.Потебня).
- У визначенні особливостей творчої манери майстра слова спираємося на зв'язок його з національним життям, підвалини національного духу, на яких виростає талант письменника (Д.Чижевський).
- У визначенні стилю йдемо від окремого до загального, оскільки певні риси майстерності письменника, виокремлені в його творах, об'єднуються у власне індивідуальну естетичну систему (В.Домбровський).
- За рисами стилю у серйозного письменника завжди стоїть особливе бачення світу, певна естетична і світоглядна концепція, стоїть його духовна особистість (Л.Новиченко).
- Індивідуальний стиль не зводиться до мовностильових засобів, а включає й „надмовні елементи”. Константи літературного напрямку існують не канонічно, не над індивідуальними стилями, а всередині їх (Д.Наливайко).
- Аналізуючи індивідуальний стиль, слід вивчити чинники його формування, встановити зв'язки між стилем та героями (образами) твору, розкрити творчу лабораторію письменника (В. Марко).

В основу методичної системи вивчення індивідуального стилю письменника у педагогічному коледжі кладемо розуміння ключового поняття А.Ткаченком, яке ґрунтується на ідеях О.Потебні, – його тлумачення стилю як „особливостей організації формозмістової єдності на всіх рівнях художньої структури”. Отже, для студентів-педагогів формуємо таку дефініцію: „Індивідуальний стиль письменника – це формозмістові індивідуальні особливості творчості письменника, проявлені на рівні художньої мови”. Студенти засвоюють це визначення і на його основі здійснюють структурно-стильовий аналіз художнього твору.

Під час вивчення індивідуального стилю письменника враховуємо різноманітні аспекти дослідження процесу формування авторського творчого почерку, а саме: суспільно-політичні, естетичні, національні, особисті, взаємовпливи різних видів мистецтв.

У педагогічному коледжі вивчення авторського індивідуального стилю на заняттях з української літератури має ряд психологічних особливостей. У їх визначенні методологічною основою для нас стали твердження В.Крутецького про суперечності у навчальній діяльності; В.Сухомлинського – про психологічну потребу дослідження; Л.Виготського – про плідність випереджального навчання; І.Кона – про інтерес юнацтва до психічного змісту навчання; ідея А.Петровського про „персонілізацію кожного як умову персонілізації всіх”; А.Макаренка – про проектування особистості, яке має здійснювати вчитель; В.Войтка – про розмежування суб'єктивних і об'єктивних факторів у вивченні навчального матеріалу; Б.Степанишина – про

поєднання процесів сприймання і переймання під час вивчення індивідуального письма майстра слова.

Поряд із загальнодидактичними принципами викладання матеріалу на межі літературознавства і мовознавства висуваємо такі спеціальні принципи дослідження творчого почерку майстра слова:

- принцип міжпредметних зв'язків, передовсім літературознавства і мовознавства;
- принцип цілісності, який полягає в єднанні всіх складників художнього твору для розуміння стилістичної своєрідності мовленнєвих засобів як ознак авторського індивідуального стилю;
- принцип екзистенційності що передає заглиблення у внутрішній світ літературного героя, самого автора шляхом напруження власного внутрішнього світу читача;
- принцип діалогу (використовується у психологічному сенсі як відкритий обмін думками між викладачем і студентом, студентом і студентом, а також спонукає до внутрішнього розуміння діалектики тексту і запитань до нього);
- принцип проблемності – необхідна умова організації навчання у педагогічному коледжі, бо формуванню інтелекту майбутнього вчителя сприяють проблемні запитання різних типів, проблемні ситуації та організація літературних диспутів;
- принцип професійної спрямованості, направлений на фахову підготовку студента до роботи над визначенням індивідуального стилю автора у початковій школі як засадничої для формування розумових та творчих здібностей молодших школярів і виховання у них якостей майбутніх свідомих громадян України.

Особливістю вивчення творчого почерку письменника в педагогічному коледжі є акцентція в індивідуальному стилі того, що цікавить і доступне розумінню молодших школярів, з якими будуть працювати випускники педагогічного коледжу. Розкриття специфіки багатогранної і неповторної художньої майстерності письменника відбувається через тлумачення мовностильових засобів, які виконують не лише зображувальну, а й емоційно-оцінну функцію. Практика викладання в початковій школі доводить, що пояснення змісту художнього твору недостатньо сприяє розвитку творчої уяви молодших школярів. Учитель повинен формувати в малих читачів увагу до мовно-виражальних засобів, бо в межах окремого художнього тексту вони, відповідно до задуму автора, набувають нового, образного смислу. Така робота над мовленнєвим матеріалом літературного тексту сприятиме також розвитку навички виразного читання, яка ґрунтується на бажанні передати власне розуміння задуму автора та неповторності його творчої манери.

Отже, методику вивчення авторського індивідуального стилю на занятті з української літератури в педагогічному коледжі створено на сучасних теоретико-літературних та

психолого-педагогічних засадах, об'єднаних педагогічною парадигмою гуманістичного та гуманітарного профільного навчання й виховання.

У другому розділі – **“Методика вивчення індивідуального стилю письменника на матеріалі епосу, драми та лірики”** – описано методику експериментального навчання, викладено особливості визначення стильових рис в епосі, драмі та ліриці на заняттях з української літератури в педагогічному коледжі.

З метою створення науково обґрунтованої методики дослідження індивідуального стилю письменника на занятті з української літератури у педагогічному коледжі узагальнено історію методичної думки та досвід вітчизняних учених у розв'язанні порушеної проблеми: О.Білецького, О.Мазуркевича, Т.Бугайко, Ф.Бугайка, О.Бандури, В.Неділька, Є. Пасічника, Б.Степанишина, Н.Волошиної, Г.Токмань, С.Жили, О.Ісаєвої та інших.

У ХХ ст. дидактична думка розвивалася в таких напрямках: акцентація вивчення індивідуального стилю як важливого літературного явища (О.Дорошкевич, О.Білецький); дидактичне формулювання вчителем ідейного змісту, вторинність стильових характеристик (А.Машкін, О.Мазуркевич); структуральна розробка методики вивчення стилю (Т. Бугайко та Ф.Бугайко); введення до шкільної практики досягнень сучасного літературознавства, зокрема генології та стилістики (К.Сторчак); розробка теоретико-літературних понять (О.Бандура); психологічні та виховні аспекти вивчення стилю (Є.Пасічник); національна специфіка стильового багатства літератури (Б.Степанишин, Н.Волошина) екзистенціальність, діалогізм і проблемність як засади дослідження творчої манери митця (Г.Токмань).

Сучасні методисти студіюють проблему вивчення стилю як один з аспектів своїх парадигмальних досліджень. Так, О.Ісаєва зробила внесок у розробку методики вивчення індивідуального стилю письменника в парадигмі розвитку активної читацької діяльності, А.Ситченко – в парадигмі навчально-технологічної концепції літературного аналізу, А.Градовський – у зв'язку з особливостями компаративного аналізу, С.Жила – в єдності різних видів мистецтв.

На основі праць методистів початкового навчання (М.Вашуленко, Н.Скрипченко, О.Савченко, І.Гудзик, Л.Варзацька) у дисертації запропоновано інноваційну модель – створення на занятті з української літератури в педагогічному коледжі продуктивної педагогічної навчальної ситуації „аналіз художнього тексту на уроці читання в початковій школі”

Вибір ефективних методів, прийомів, форм роботи з визначення творчого почерку майстра слова залежить від специфіки роду та жанру твору як внутрішніх чинників індивідуального стилю письменника. У зв'язку з цим рекомендовано:

- при вивченні епічного твору виокремлювати аналіз авторського мовлення та мовлення персонажів;
- дослідження творчого почерку письменника-драматурга ґрунтувати на індивідуалізації та психологічному підтексті мовлення дійових осіб;

- вивчаючи творчу манеру лірика, застосовувати стилістичний текстуальний аналіз – коментоване повільне перепрочитання тексту з тлумаченням мовно-виражальних засобів, їхньої ролі у змалюванні образів, вираженні почуттів і думок суб'єктного “Я”.

Установлено, що дослідження індивідуального стилю письменника доцільно проводити на заняттях нетрадиційного типу: лабораторна робота, філологічне дослідження, інтегроване дослідження семантики художніх засобів споріднених творів мистецтва, літературно-філологічний практикум. Провідні типи аналізу – проблемно-стильовий, лінгвостилістичний аналіз художнього тексту та компаративний. Аналітична робота ведеться у двох аспектах – детальний аналіз мовно-виражальних засобів і узагальнення дослідженого в ракурсі поняття індивідуальний стиль.

Плідними у дослідженні манери автора прозового твору вважаємо такі методи інноваційного викладання української літератури: аналіз художнього тексту на межі з мистецтвознавством, ділова гра, навчання напівголосом (проведення мікродискусій), робота в мікроколективах, інформаційний метод інноваційного характеру бригадне навчання, інтерактивний метод мозкового штурму, який умовно називаємо гронування. Забезпечать продуктивність дослідження мовленнєвих засобів такі прийоми аналітико-синтетичної діяльності, як конкретизація та узагальнення, порівняння і зіставлення, складання опорної схеми-алгоритму та таблиці для узагальнення результатів, укладання словничка індивідуального стилю письменника. Доречно використовувати прийом проблемних завдань та запитань проблемного характеру, створення навчальної ситуації проблемного характеру, виразне читання в особах, есеїстичну творчість студентів.

На прикладі вивчення новели М.Хвильового “Я (Романтика)” показано застосування названих засад, зокрема досліджено такі стилістичні явища, як синтаксична система, емоційність, експресивність, ритмомелодика, дієслівно-вигуківі форми, еліптичні конструкції, еліпсування, невласне пряма мова, полілог.

Для вивчення індивідуального стилю автора драматичного твору пропонуються такі прийоми: бесіда за питаннями про індивідуалізацію мовлення персонажа, повторне читання важливих для розуміння індивідуального стилю сцен, складання опорного конспекту, колективний аналіз за опорною схемою творення драматургом конкретного образу-характеру; складання психологічної характеристики персонажа. Продуктивними є такі типи занять, як літературно-критичне дослідження, заняття-діалог з історичною епохою, заняття-диспут.

Під час експериментально-дослідницького навчання викладачам рекомендовано врахувати, що знайомство студентів з творчою манерою письменників-драматургів ґрунтується на розумінні того, що у драмі слово відтворює процес спілкування. Студенти мають співвідносити мовлення персонажа з мовленнєвою ситуацією, що показано на матеріалі драми О.Коломійця “Дикий Ангел”. Рекомендовано викладачам-експериментаторам звернути увагу на

внутрішній план мови драматичного твору, бо саме він є *другим планом ролі* (В.Немирович-Данченко), або ж підтекстом, який допомагає усвідомити психологічні особливості характеру персонажа, визначити його душевний стан у той чи інший момент сценічної дії, зрозуміти психологічну мотивацію вчинків, здійснити логічну обумовленість поведінки героя.

У ліриці слово виражає стан того, хто говорить. Зasadничим для роботи над вираженням індивідуального стилю, наприклад у поезіях Є.Маланюка, визначено текстуальний аналіз мовностилістичних засобів творів: він передбачає читання тексту від першого до останнього слова з коментуванням окремих тропів, стилістичних фігур, лексем, явищ звукопису. Застосовуємо також компаративний внутрішньотекстовий аналіз для зіставлення мовно-виражальних засобів.

Наголошено на тому, що естетичне та стилетворче значення поетичної фонетики ліричного твору визначається лише після читання вголос, живого інтонаційного звучання поетичного зразка. Це може бути декламування викладача-експериментатора чи заздалегідь підготовленого студента, прослуховування грамзапису чи перегляд уривку з телепередачі, кінофільму, концерту, де звучить поезія, що вивчається. Читання мовчки сприяє наближенню до ліричних настроїв, формуванню естетичних вражень та інтуїтивного співтворення смислів поетичних висловів.

Застосовано інтерактивну модель навчання, яка передбачає використання методів, що стимулюють пізнавальну діяльність. Провідним методом дослідження індивідуальної творчої манери поета є метод “аперцепції – інтеракції” та елементи сугестивного навчання.

Створено умови для розвитку конструкторсько-технологічних навичок майбутніх вчителів через співнавчання, взаємонавчання, проведення „методичної хвилинки”, під час якої викладач і студенти відчують себе партнерами дослідження (наприклад, під час вивчення поезії В.Самійленка, П.Тичини, Є.Маланюка).

У запропонованій системі використовуються такі прийоми та форми роботи, як створення асоціативних малюнків, словесних та графічних ілюстрацій, організація сюжетно-рольової гри пошуковим творчим колективом у складі біографів, лексикографів, літературознавців, мистецтвознавців (М.Коцюбинський „Тіні забутих предків”), ділова гра, уявний діалог з автором літературознавчої статті, дослідження біблійної лексики (І.Франко „Мойсей”), написання листа літературному герою.

Пріоритетними методами дослідження авторського стилю (за Г.Ващенко) обрано: пасивні методи (лекція, розповідь учителя, художнє і творче оповідання, книжкових завдань); методи наочного навчання (ілюстрація та демонстрація, музика); напівактивні методи (сократівський, або евристичний та активно-ілюстративний); реферативно-семінарський метод вивчення літератури; а з-поміж методів інноваційного навчання (за

П. Юцячिवене) виокремлено такі: алгоритм; лабораторна робота; аналіз художнього тексту одним з методів літературознавчого дослідження; аналіз художнього тексту на межі з іншою галуззю гуманітарного знання; ділова гра; інноваційна гра. Відповідно до теми модифіковано розроблений американськими науковцями організатор концентрованого навчання „гронування” та діаграму Вена, схему-алгоритм формування прийому встановлення лексико-стилістичних ознак індивідуального творчого почерку письменника.

У третьому розділі – **„Організація і результати експериментально-дослідного навчання”** – проаналізовано програму з української літератури для вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації, підручники з української літератури для старшої школи, узагальнено результати констатувального зрізу, відбито перебіг формувального експерименту, осмислено контрольний зріз, підбито підсумки експериментальної роботи.

У програмі з української літератури для вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації, укладеній Т.Антонюк, Л.Дарійчук, М.Юзефович, О.Кінаш (К., 2002) містяться такі літературознавчі поняття з досліджуваної теми, як індивідуальний стиль письменника, літературний метод, напрям, течія, мовно-виражальні засоби. Підручника з української літератури для студентів педагогічного коледжу наразі не видано. Студенти користуються підручниками для старшої школи.

У підручниках дається поняття про індивідуальний стиль письменника та на сучасному науковому рівні висвітлюються окремі стильові риси письменників, творчість яких вивчається, проте бракує спеціальних пошукових завдань для учнів.

Під час констатувального експерименту застосовано анкетування, бесіди, інтерв’ювання, вивчення педагогічного досвіду викладачів педагогічних коледжів, тестування, письмові творчі роботи студентів. У результаті зроблено висновок про недостатню готовність педагогів до сучасних дидактичних дій для осмислення студентами індивідуальних стилів українських письменників. Встановлено невисокий рівень теоретико-літературних та історико-літературних знань студентів з цього питання, брак вмінь і навичок з визначення рис індивідуального стилю та тлумачення стильових явищ у конкретному художньому тексті.

Задля перевірки ефективності запропонованої викладачам-експериментаторам методичної системи було проведено формувальний експеримент. Навчання велося в експериментальних і контрольних групах, подібного за здібностями складу, у яких навчалася приблизно однакова кількість студентів.

Критеріями оцінювання сформованості літературознавчо-стилістичної компетентності студентів педагогічного коледжу визначено: теоретико-літературні знання про індивідуальний стиль письменника, уміння користуватися довідковим апаратом, зокрема енциклопедичними словниками; уміння характеризувати індивідуальний стиль автора твору у зв’язку з рисами його особистості; вміння зіставляти творчі почерки двох письменників; уміння визначати в

індивідуальному стилі письменника риси літературних напрямів; здатність створювати стилістично виразні художні тексти; навичка застосування набутих знань і вмінь у фаховій діяльності.

До групи з **низьким рівнем розвитку** знань та вмінь належать студенти, які не усвідомили поняття індивідуальний стиль письменника у його багатоаспектності; невміло користуються літературознавчими довідниками; схематично уявляють зв'язок індивідуальних стильових особливостей творчості з рисами особистості автора, з літературними напрямками епохи; неглибоко тлумачать функцію мовно-виражального засобу у конкретному тексті; не вміють практично-фахово застосовувати знання про індивідуальний стиль та зіставляти у стильовому аспекті різні тексти, твори різних видів мистецтв; не виявили творчих здібностей у текстотворенні.

До групи із **середнім рівнем розвитку** знань та вмінь належать першокурсники, які на всі питання дають розгорнуту відповідь, розв'язують стилістичні завдання, складені на основі прочитаного художнього твору й аналізованих біографічних джерел; характеризують образи твору через призму виражальних засобів мови; реалізують знання про стиль в аналізі творів для дітей; проте не вміють використовувати для зіставлення інші тексти та зразки різних видів мистецтва, потребують допомоги викладача у визначенні рис літературного напрямку в індивідуальному стилі автора; роблять спроби створення стилістично виразних текстів за класичними зразками.

До групи з **високим рівнем розвитку** знань та вмінь входять студенти, які виявляють глибокі знання з теорії літератури, текстуально обґрунтовують визначення стильових рис, тлумачать їх у контексті всього твору, вміло застосовують біографічні відомості під час їх пояснення, розв'язують усі завдання щодо зіставлення стилів прочитаного художнього твору та іншого на ту саму тему, зіставлення зі зразками інших видів мистецтва; встановлюють зв'язки з літературними напрямками; вміють створювати стилістично виразні тексти художнього та літературознавчого характеру; виявляють фахову готовність до естетичного розвитку учнів початкової школи на матеріалі творів для дітей.

Для проведення формувального експерименту викладачам було надано методичні матеріали для занять різних типів, мета яких – формування у студентів літературознавчо-стилістичної компетентності.

Після впровадження експериментального навчання в експериментальних групах (далі ЕГ) і продовження традиційного навчання в контрольних групах (далі КГ) проводився контрольний зріз знань щодо рівня сформованості вміння аналізувати індивідуальний стиль письменника.

Передбачалося розв'язання таких завдань: 1) Назвіть письменників, твори яких носять автобіографічний характер. З яких джерел ви про це дізналися? 2) Схарактеризуйте мовностилістичні ознаки індивідуального почерку І.Франка-поета. 3) Визначте особливості психологічного підтексту мовлення дійових осіб драми І.Коломійця “Дикий Ангел”. 4) З'ясуйте

мовні особливості міфопоетичного світу повісті М.Коцюбинського “Тіні забутих предків”. 5) Визначте риси індивідуального стилю Лесі Українки в драматичній поемі “Бояриня”.

За результатами виконання контрольних завдань, що подані вище, вибудовано узагальнену таблицю (див. Таблиця 1) рівнів вияву знань, умінь і навичок студентів у процесі дослідження індивідуального стилю письменника на занятті з української літератури в педагогічному коледжі.

Таблиця 1

**Рівні вияву знань, умінь і навичок студентів
у процесі дослідження індивідуального стилю письменника на занятті з
української літератури в педагогічному коледжі**

Курс	Всього студентів		Високий рівень				Середній рівень				Низький рівень			
			к-ть студентів		%		к-ть студентів		%		к-ть студентів		%	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1	412	418	123	32	29,8	7,65	241	212	58,5	50,7	48	174	11,6	41,6
1	412	418	53	26	12,8	6,2	260	226	63,1	54	99	166	24	39,7
1	412	418	93	23	22,5	5,5	208	104	50,4	24,9	111	291	27	69,6
1	412	418	55	21	13,3	5,0	248	241	60,2	57,7	109	156	26,5	37,3
1	412	418	111	21	26,9	5,01	211	106	51,2	25,3	90	291	21,8	69,6

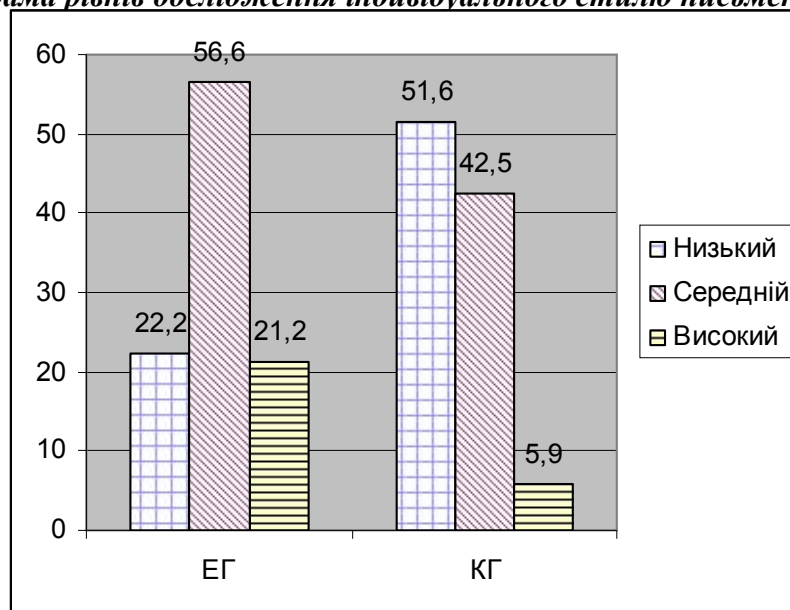
Аналіз результатів виконання завдань дозволяє дійти висновку, що студенти контрольних груп відчували значні труднощі під час встановлення взаємообумовленого зв'язку між стилем художнього тексту і особистісними рисами автора, стилями літературного твору та зразка іншого виду мистецтва. Вони продемонстрували звужено-акцентований розгляд матеріалу для аналізу, невміння системно викласти риси індивідуального стилю автора.

Студенти експериментальних груп виявили розуміння теоретико-літературного поняття індивідуальний стиль письменника; знання про стилі авторів, творчість яких вивчається; вміння визначати стильові риси художніх текстів та тлумачити їх у зв'язку з тематикою, проблематикою, ідейним змістом, характеристикою образів, сюжетом, позасюжетними елементами, мотивами, настроєм; уміння розуміти індивідуальний стиль письменника у діалозі з літературними напрямками епохи, особистістю автора, іншими видами мистецтва.

Для унаочнення результатів дослідження був укладений графік 1.

Діаграма рівнів дослідження індивідуального стилю письменника на занятті з

Отже, результати експериментального навчання довели слушність висунутої гіпотези. Проведений експеримент підтвердив практичну необхідність упровадження запропонованої методичної системи в процес викладання української літератури у педагогічному коледжі.

ВИСНОВКИ

На разі є актуальним теоретичне обґрунтування і практичне впровадження сучасної методичної системи вивчення авторського індивідуального стилю в педагогічному коледжі, оскільки існуючі наукові концепції з методики вивчення індивідуального стилю письменника не є цілісними і не спроектовані на педагогічний коледж, у практиці цей аспект літературознавчо-дидактичної роботи переважно обминається. Програма викладання української літератури в коледжі містить стилістичну проблему, проте підручники з української літератури для старшої школи (спеціальної навчальної книги для педагогічного коледжу ще не створено) лише частково реалізує програмові вказівки.

Методичну систему вибудовано за принципом формозмістової єдності стилю на всіх рівнях художньої структури (А.Ткаченко). Методичними принципами вивчення авторського індивідуального стилю вважаємо цілісність, екзистенційність, діалогізм, проблемність та принцип профорієнтації. Індивідуальний стиль є водночас категорією лінгвістики і літературознавства, тому необхідно встановлювати взаємозв'язок цих наук.

Для здійснення суб'єкт-суб'єктного навчання, закоріненого в гуманістичній педагогічній традиції, використовуємо ідею тлумачення художнього тексту як енергії, спрямованої на психологічне сприймання читача, його активну співучасть у створенні смислів (О.Потебня), тож стиль пов'язуємо з пробудженням почуттів і думки студента, його власної уяви, творчості.

Вивчення в коледжі стильової неповторності творчості окремого митця є вихідним щодо усвідомлення студентами ширших явищ (стиль епохи, літературний напрям, течія).

У викладанні застосовуємо синхронний і діахронний погляди на індивідуальний стиль, навчаємо досліджувати інволюцію стилю, враховувати такі чинники процесу, як суспільно-політичні, естетичні, національні, особисті, взаємовпливи різних видів мистецтв.

Особистісний характер рис індивідуального стилю та чинників його формування активізує самопроєктування студента. Діалог між педагогом та студентами, студентами і стилістично виразними образами встановлюється завдяки емоційності занять, їх естетично-аксіологічній наповненості. Вивчення індивідуального творчого почерку письменника відбувається через розкриття „секретів” його майстерності, які допоможуть самовдосконаленню молоді, що захоплюється віршуванням та написанням художньої прози.

Принцип професійної спрямованості втілюється в акцентацію при вивченні індивідуального стилю студентами того, що доступне молодшим школярам, що присутнє в текстах, програмових для початкової школи.

Запропонована така послідовність вивчення індивідуального стилю письменника: засвоєння теоретико-літературного поняття індивідуальний стиль та суміжних понять – індивідуальна поетика, стиль епохи, літературний напрям, течія; аналіз умов, що сформували автора-особистість, його погляди на життя, мистецтво; аналіз мовно-виражальних засобів твору як спосіб спілкування автора і читача, особистісне тлумачення їхніх функцій у тексті; дослідження творчої лабораторії майстра слова; занурення у природу образів, їхні джерела і художні особливості; системне визначення рис індивідуального стилю; виокремлення у творах митця рис великих стилів – літературних напрямів і течій; з'ясування відношень авторського стилю до тогочасної літературної традиції; застосування набутих знань і вмінь у фаховій діяльності вчителя початкової школи під час рольової гри; написання стилістично виразного тексту.

Методичні засади проведення аналізу художнього твору в стилістичному аспекті відповідають жанровій природі твору. Визначаючи риси індивідуального стилю на матеріалі епічного твору, виокремлюємо аналіз авторського мовлення та мовлення персонажів; під час розгляду драматичних творів головна увага звертається на індивідуалізацію та психологічний підтекст мовлення дійових осіб; у процесі прочитання лірики ідіологічний аспект набуває особливого значення, він нерозривно поєднаний з інтерпретацією перебігу почуттів і думок, виражених у тексті.

Індивідуальна мовностильова майстерність письменника увиразнюється за допомогою компаративного аналізу, який проводимо, зіставляючи твори двох письменників, написані на ту саму тему; твір письменства та іншого виду мистецтва.

Проводимо заняття інноваційних типів – філологічне дослідження, психологічне тлумачення, інтерпретація, лінгво-історичне дослідження, теологічно-літературознавчий

екскурс, вводимо такі форми роботи, як лабораторні роботи, стилістичні практикуми, компаративні дискусії.

Експеримент довів доцільність застосування методів та прийомів інноваційного викладання української літератури задля вивчення індивідуального стилю, зокрема таких, як: аналіз художнього тексту на межі з мистецтвознавством, ділова гра, навчання напівголосом (проведення мікродискусій), робота в мікроколективах, інформаційний метод інноваційного характеру бригадне навчання, інтерактивний метод мозкового штурму, гронування та складання діаграми Вена, накреслення опорної схеми-алгоритму та таблиці для узагальнення результатів, укладання словничка індивідуального стилю письменника, есеїстичне текстотворення. Плідно використовуємо сучасні дидактичні техніки: круглого столу, зворотного зв'язку, „аперцепції – інтеракції”, елементи сугестивного навчання, взаємонавчання, тригерну техніку, майстер-клас, які сприяють розвиткові інтелектуальної активності молодих людей та удосконалюють їхні естетичні смаки.

Як засвідчив експеримент, використання запропонованої методичної системи вивчення індивідуального стилю письменника в педагогічному коледжі сприяє формуванню в майбутніх учителів літературознавчо-стилістичної компетентності. Студенти набувають знання, потрібні для інтелігента-гуманітарія, зростає їхня внутрішня культура, вони цінують естетичне багатство національного письменства, що сприяє зміцненню національної самосвідомості; розвивають власні художні здібності, формують фахові знання і вміння.

Перспективами наукового дослідження є:

- розробка методики дослідження індивідуального стилю письменника в курсі „Дитяча література”;
- розробка методики дослідження творчої манери майстра слова в системі вищої освіти III-IV рівня для бакалаврату;
- дослідження методики вивчення літературних напрямів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Рудницька Л.В. Методичні засади вивчення індивідуального стилю письменника // Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Спеціальний випуск “Філологія”. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – С. 60 – 70.
2. Рудницька Л.В. Вивчення індивідуального стилю І.С.Нечуя-Левицького в аспекті використання побутовізмів (за повістю “Кайдашева сім'я”) // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. – Вип. 8. – Кам'янець-Подільський, 2004. – С. 116 – 123.

3. Рудницька Л.В. Методичні принципи викладання матеріалу на межі літературознавства і мовознавства // Вісник Житомирського державного університету ім. І.Франка. – Вип. 21. – Житомир, 2005. – С. 239 – 242.
4. Рудницька Л.В. Використання біблійних образів у творчості Є.Маланюка як ознака авторського індивідуального стилю // Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Спеціальний. випуск “Ціннісні засади християнства в духовно-моральному становленні молоді”. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – С. 138 – 142.
5. Рудницька Л.В. Діалог між літературознавством і лінгвостилістикою під час вивчення індивідуального стилю письменника на лексичному рівні // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Вип.8. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С.180-190.

Матеріали конференцій, тези наукових доповідей

1. Рудницька Л.В. Вивчення індивідуального стилю І.С.Нечуя-Левицького на екзистенціально-діалогічній основі (за повістю “Кайдашева сім’я”) // Творча особистість вчителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (27-29 квітня 2004 р.). – Житомир, 2004. – С. 128 – 132.

АНОТАЦІЯ

Рудницька Л. В. Методика вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури у педагогічному коледжі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська література). – Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. – Київ, 2007.

У дисертації теоретично обґрунтовано та практично перевірено методичну систему вивчення індивідуального стилю письменника на заняттях з української літератури у педагогічному коледжі.

Визначено критерії сформованості літературознавчо-стилістичної компетентності у майбутніх учителів початкової школи. Розроблено етапи відповідної педагогічної технології. Запропоновано методичні засади вивчення індивідуального стилю залежно від жанрової природи твору, доповнено типологію занять.

Введено до системи роботи словесника інноваційні методи і прийоми навчання, які сприяють засвоєнню теоретико-літературних знань про індивідуальний стиль; формуванню умінь

визначати стильові риси творчості письменника; тлумачити конкретику художнього тексту; встановлювати діалогічні взаємозв'язки з іншими видами мистецтва, літературною традицією, напрямом; використовувати набуті знання і вміння у фаховій діяльності вчителя початкової школи.

Ключові слова: індивідуальний стиль письменника, літературознавчо-стилістична компетенція, мовно-виражальні засоби, цілісність художнього тексту, фахова спрямованість, інноваційні методи і прийоми навчання, інтерпретація.

АННОТАЦІЯ

Рудницкая Л.В. Методика изучения индивидуального стиля писателя на занятиях по украинской литературе в педагогическом колледже. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (украинская литература). – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2007.

Диссертация является теоретико-экспериментальным исследованием научно-методических основ анализа индивидуального стиля писателя на занятиях по украинской литературе в педагогических колледжах.

В методической науке проблема изучения авторского почерка писателя пока не нашла комплексного решения, хотя является важной для эстетизации интерпретационного сознания студента. Тема актуальна, так как через художественную деталь, образное слово юный читатель может прийти к целостному пониманию текста, что способствует формированию его мировоззренческих, этических, взглядов и эстетических вкусов.

В диссертации произведён критический анализ литературы по проблеме изучения индивидуального стиля писателя в литературоведении и методике преподавания литературы, раскрыты психолого-педагогические аспекты экспериментального обучения.

Система преподавания выстроена на основе формосодержательного единства стиля на всех уровнях художественной структуры (А.Ткаченко). Методическими принципами изучения авторского индивидуального стиля определены целостность, экзистенциальность, диалогизм, проблемность и принцип профориентации. Индивидуальный стиль рассматривается во взаимосвязи литературоведения и лингвистики.

Установлено, что эффективность студенческого исследования индивидуального стиля писателя повысится, если будут учтены связи стиля с личностью автора, литературным направлением, к которому относится его творчество, жанровой природой рассматриваемого произведения.

Предложены такие этапы изучения индивидуального стиля писателя: осознание теоретико-литературного понятия индивидуальный стиль и смежных понятий – индивидуальная поэтика, стиль эпохи, литературное направление, течение; анализ условий, в которых была

сформирована личность автора; анализ языковых выразительных средств в контексте диалога между автором и читателем; личностное толкование функций стилистических явлений в данном тексте; исследование творческой лаборатории художника слова; системное определение черт индивидуального стиля; выделение в стиле автора особенностей литературного направления; объяснение диалога писателя с литературной традицией; использование сформированных знаний и умений в профессиональной деятельности учителя младших классов (методом ролевой игры); написание стилистически выразительных художественных текстов.

В аспекте изучения стиля писателя разработана типология инновационных занятий: филологическое исследование, психологическое толкование, интерпретация, лингво-историческое исследование, теолого-литературоведческий экскурс, а также такие формы работы, как лабораторная работа, стилистический практикум, компаративная дискуссия.

Рекомендуется изучать индивидуальный стиль такими методами и приёмами: обучение вполголоса, бригадное обучение, мозговая атака, составление опорной схемы, эссеистическое текстотворчество. На уровне моделей изучения индивидуальных стилей прозаика М.Коцюбинского, поэта Е.Маланюка, драматурга А.Коломийца и других показано использование инновационных техник: работа за круглым столом, обратная связь, “апперцепция – интеракция”, триггерная техника, мастер-класс и других.

В диссертации обобщён эксперимент, результаты которого доказали, что предложенная методика повышает результативность изучения индивидуального стиля писателя студентами педагогических колледжей.

Ключевые слова: индивидуальный стиль писателя, литературоведческо-стилистическая компетенция, языковые выразительные средства, целостность художественного текста, профессиональная направленность, инновационные методы и приёмы, интерпретация.

SUMMARY

Rudnitska L.V. Methods of study of individual artist's style on Ukrainian literature classes in teachers' training school. – Manuscript.

The Pedagogical Science Candidate Dissertation. Speciality 13.00.02 – Teaching Theory and Methodology (Ukrainian literature). – M. Dragomanov National Teachers' Training University, Kyiv, 2007.

Methodological system of study of writer's individual style on Ukrainian literature classes in teacher's training school is theoretically proved and practically checked in the dissertation.

Criteria of forming of future primary school teacher's literature studying competence are concluded. Stages of corresponding pedagogical technologies are developed. Methodological basis of studying of individual style, according to genre nature of composition, is proposed and completed with studying typology.

Innovation teaching ways and methods, which help adoption of literature theory knowledge about individual style; forming abilities to define artist's creative work style features; explaining the concrete definition of composition; establishing dialogical relations with other kinds of arts, literature tradition and direction; use obtained knowledge and abilities in professional teacher's activity in primary school are integrated into linguist's work.

Key words: individual artist's style, literature study competence, language expressing methods, completeness of composition, professional orientation, innovation methods and ways of teaching, interpretation.